

Tribiwnlys Tir Amaethyddol Cymru Adroddiad Blynyddol 2024 – 2025

Tribiwnlys Tir
Amaethyddol
Cymru

Agricultural
Land Tribunal
Wales

Cynnwys

Rhagair		3
Adran 1	Amdanom Ni	4
Adran 2	Perfformiad a Chynnydd	8
Adran 3	Ein Cwsmeriaid	13
Adran 4	Blaenoriaethau Busnes	14
Adran 5	Gwariant	15

Rhagair

Mae Tribiwnlys Tir Amaethyddol Cymru yn parhau i geisio darparu gwasanaeth arbenigol, effeithlon a chyfeillgar i ddefnyddwyr am y gost isaf i ymglyfreithwyr ac i'r pwrs cyhoeddus. Yn wahanol i'r system lysoedd, ni thelir unrhyw ffi wrth wneud cais i'r Tribiwnlys, ac ymhob achos, bron, nid oes unrhyw rwymedigaeth i dalu costau'r ochr arall, waeth beth fo'r canlyniad. Yn wahanol i gyflafareddu preifat neu ddyfarniadau gan drydydd partïon, nid oes angen i'r partïon dalu unrhyw ffi i'r panel wrando ar achos. Mae'r Tribiwnlys felly'n ffordd gost-effeithiol iawn o ddatrys anghydfodau yn ymwneud ag olyniaeth i denantiaethau amaethyddol ac anghydfodau draenio.

Mae'r Tribiwnlys yn Dribiwnlys arbenigol, gyda phaneli o ffermwyr, perchnogion tir, ac arbenigwyr draenio. Mae'n elwa'n fawr o'r wybodaeth a'r profiad sydd ganddynt wrth ddatrys yr anghydfodau sy'n dod ger ein bron.

Yn ystod y flwyddyn, fe wnaethom recriwtio dau Ddirprwy Gadeirydd newydd – Maxine Cole a Brett Wilson – a thri aelod newydd. Mae gennym nifer llawn o aelodau eto, ac rydym yn gallu ymdrin ag unrhyw achos yn gyfan gwbl trwy gyfrwng yr iaith Gymraeg. Yn ystod y flwyddyn, ymddeolodd ein Hysgrifennydd, Adrian Evans, ar ôl blynyddoedd lawer o wasanaeth; mae Jennifer Higson wedi cymryd ei le.

Dr Christopher McNall

Cadeirydd y Tribiwnlys

Adran 1 – Amdanom Ni

Yn yr adran hon:

- Sail y Tribiwnlys
- Swyddogaethau'r Tribiwnlys
- Rheolau/Rheoliadau'r Tribiwnlys
- Proses y Tribiwnlys
- Aelodau'r Tribiwnlys
- Penodiadau ac Ymddeoliadau
- Cysylltu â'r Tribiwnlys
- Mynediad at y Tribiwnlys

Sail y Tribiwnlys

Mae Tribiwnlys Tir Amaethyddol Cymru yn sefydliad statudol a sefydlwyd o dan Ddeddf Amaethyddiaeth 1947, ac mae ganddo awdurdodaeth dros ardal ddaearyddol Cymru.

Mae'r Tribiwnlys yn annibynnol ar y llywodraeth. Mae Tribiwnlys Tir Amaethyddol Cymru yn chwarae rhan bwysig drwy ddatrys anghydfodau a phroblemau eraill rhwng landlordiaid a thenantiaid amaethyddol sy'n gysylltiedig â chytundebau tenantiaeth sy'n cael eu dal o dan Ddeddf Daliadau Amaethyddol 1986. Mae Tribiwnlys Tir Amaethyddol Cymru hefyd yn datrys anghydfodau sy'n ymwneud â draenio tir amaethyddol o dan Ddeddf Draenio Tir 1991.

Prif nod Tribiwnlys Tir Amaethyddol Cymru yw:

- Darparu gwasanaeth cwsmeriaid sy'n gost-effeithiol ac o ansawdd da i'r rheini sy'n defnyddio'r Tribiwnlys ac i'r aelodau.
- Sicrhau bod pob agwedd ar waith y Tribiwnlys yn cael ei gweinyddu mewn ffordd a fydd yn sicrhau dyfarniad teg, annibynnol ac amserol.
- Gweithredu o fewn y fframwaith deddfwriaethol perthnasol yng Nghymru.

Swyddogaethau'r Tribiwnlys

Mae Tribiwnlys Tir Amaethyddol Cymru yn ymdrin ag anghydfodau sy'n ymwneud â:

Draenio tir:–

- Adfer neu wella ffosydd

Cytundebau tenantiaeth:–

- Hysbysiad ymadael â daliad
- Olyniaeth ar ôl marwolaeth
- Olyniaeth ar ôl ymddeoliad

Agweddau ar amaethyddiaeth:–

- Hwsmonaeth wael
- Llosgi grug neu laswellt
- Cyfarpar sefydlog
- Gwelliant/gwelliannau hirdymor
- Gerddi marchnad

Rheolau/Rheoliadau'r Tribiwnlys

Mae'r rheoliadau sy'n rheoli'r Tribiwnlys i'w gweld yn y ddeddfwriaeth a ganlyn:

- Gorchymyn Tribiwnlysoedd Tir Amaethyddol (Ardal) 1982 (OS 1982/97)
- Deddf Draenio Tir 1991
- Gorchymyn Tribiwnlysoedd Tir Amaethyddol (Rheolau) 2007

Proses y Tribiwnlys

I wneud cais neu i gyflwyno apêl, rhaid i chi lenwi'r ffurflen gais perthnasol a'i hanfon at Tribiwnlys Tir Amaethyddol Cymru. Derbynnir ceisiadau drwy'r post, neu e-bost. Ni chodir ffi am wneud cais i'r Tribiwnlys.

Bydd y Tribiwnlys yn cydnabod bod eich cais wedi dod i law. Bydd y Tribiwnlys yn cofrestru eich achos ymhen deg diwrnod gwaith neu'n ysgrifennu atoch i ofyn am ragor o wybodaeth. Ar ôl i'r Cais gael ei gofrestru, bydd copi ohono'n cael ei anfon at y parti a fydd wedi'i enwi'n Ymatebydd.

Nid yw cais at Dribiwnlys Tir Amaethyddol Cymru o reidrwydd yn arwain at wrandawriad. Caiff llawer o achosion eu datrys rhwng y partïon ac nid oes angen cynnal gwrandawriad. Os yw'r achos yn mynd yn ei flaen i wrandawriad gerbron y Tribiwnlys, mae'r panel yn cynnwys cadeirydd â chymwysterau cyfreithiol a dau aelod lleyg. Penodir aelodau lleyg oherwydd yr arbenigedd a'r wybodaeth gyffredinol sydd ganddynt

Cyn bron pob gwrandawriad gan y Tribiwnlys, bydd panel y Tribiwnlys yn cynnal archwiliad o'r tir y mae'r cais yn ymwneud ag ef. Mae'n bosibl y bydd y Tribiwnlys yn archwilio'r adeiladau, y tir ac unrhyw dda byw, offer/cyfarpar a chynnyrch.

Bydd gwrandawiadau'r Tribiwnlys yn cael eu cynnal yn agos at y tir dan sylw neu'n rhithwir. Mae gwrandawiadau'r Tribiwnlys yn cael eu rheoli gan y cadeirydd neu'r dirprwy gadeirydd, a rhaid bod ganddynt gymhwyster cyfreithiol. Mae'r ddau aelod arall o'r panel yn aelodau lleyg sydd â gwybodaeth a phrofiad o ffermio, draenio a materion yn ymwneud â pherchnogion tir yng Nghymru.

Mae'r Tribiwnlys yn cyhoeddi'r penderfyniadau ar wefan Tribiwnlys Tir Amaethyddol Cymru. Caniateir cyflwyno apêl yn erbyn penderfyniadau Tribiwnlys Tir Amaethyddol Cymru i Siambwr Tiroedd yr Uwch Dribiwnlys, am resymau cyfyngedig.

Mae rhagor o wybodaeth a chanllawiau am y Tribiwnlys a'i weithdrefnau i'w gweld ar wefan Tribiwnlys Tir Amaethyddol Cymru. Fel arall, cysylltwch ag ysgrifenyddiaeth y Tribiwnlys i gael rhagor o wybodaeth neu os hoffech gael cyhoeddiadau mewn fformat gwahanol. Mae'r manylion cyswllt i'w gweld ar dudalen 7.

Aelodau'r Tribiwnlys

Yr Arglwydd Ganghellor sy'n gyfrifol am benodi ac ailbenodi'r cadeirydd, y dirprwy gadeirydd a'r aelodau lleyg. Gwneir penodiadau ar ôl i'r Comisiwn Penodiadau Barnwrol hysbysebu swyddi gwag a chynnal cyfweiliadau cystadleuol.

Cadeirydd: Y Cadeirydd sy'n gyfrifol am weinyddiaeth farnwrol y Tribiwnlys.

Aelodau Lleyg: Mae aelodau lleyg yn dod ag ystod eang o wybodaeth a phrofiad perthnasol i bob gwrandawriad.

Ysgrifenyddiaeth: Mae'r rhan fwyaf o'r gwaith gweinyddol o ddydd i ddydd yn cael ei ddirprwyo i'r ysgrifenyddiaeth, sy'n ymdrin â'r holl waith papur rhagarweiniol ac yn prosesu ceisiadau i'r Tribiwnlys. Mae'r ysgrifenyddiaeth yn ymgynghori â'r cadeirydd ynglŷn â phob pwynt cyfreithiol sy'n codi yn ystod y camau rhagarweiniol cyn y gwrandawriad ac yn trosglwyddo dyfarniadau a chyfarwyddiadau'r cadeirydd yn ysgrifenedig i'r partïon. Mae'r ysgrifenyddiaeth yn bwynt cyswllt ar gyfer y cadeiryddion, yr aelodau a'r rheini sy'n defnyddio'r Tribiwnlys ac mae'n mynd i rai o'r gwrandawriadau er mwyn helpu i sicrhau bod achosion yn mynd rhagddynt yn effeithlon.

Penodiadau

Yn ystod 2024-2025 bu:

- 5 penodiad
- 1 ymddeoliad
- 0 ymddiswyddiad

Arfarniadau

Ni chynhaliwyd unrhyw arfarniadau yn ystod 2024-2025.

Hyfforddiant

Cynhaliwyd digwyddiad hyfforddi blynyddol y Tribiwnlys ar 21 Tachwedd 2024. Bwriedir cynnal yr un nesaf yn ystod hydref 2025.

Cysylltu â'r Tribiwnlys

I gysylltu ag ysgrifenyddiaeth Tribiwnlys Tir Amaethyddol Cymru:

Cyfeiriad y Tribiwnlys: Tribiwnlys Tir Amaethyddol Cymru
Uned Tribiwnlysoedd Cymru
Blwch Post 100
Llandrindod
Powys
LD1 9BW

Llinell Gymorth y Tribiwnlys: 0300 025 7809

E-bost y Tribiwnlys: agriculturallandtribunalwales@llyw.cymru

Gwefan y Tribiwnlys: tribiwnlystiramaethyddol.llyw.cymru/

Mynediad at y Tribiwnlys

Mae'r Tribiwnlys yn hapus i gyfathrebu â chi yn Gymraeg neu yn Saesneg. Os na fydd rhywun sy'n medru'r Gymraeg ar gael yn syth, byddwn yn trefnu i aelod o staff y Tribiwnlys sy'n medru'r Gymraeg eich ffonio'n ôl.

Gallwch ddewis i wrandawriad gan y Tribiwnlys gael ei gynnal yn Gymraeg neu yn Saesneg. Os nad Cymraeg neu Saesneg yw eich iaith gyntaf, ac os ydych am siarad eich iaith gyntaf yn ystod y gwrandawriad, gallwn drefnu cyfieithydd. Os bydd angen dehonglydd iaith arwyddion arnoch yn y gwrandawriad, gallwn drefnu hynny.

Os oes gennych chi, neu unrhyw un arall a fydd yn dod gyda chi i'r gwrandawriad, unrhyw anghenion eraill o ran mynediad a allai effeithio ar ein trefniadau ar gyfer y gwrandawriad, byddwn yn darparu ar gyfer hynny.

Rhaid rhoi digon o rybudd i'r ysgrifenyddiaeth ymlaen llaw, er mwyn inni fedru trefnu cyfieithwyr/dehonglwyr neu ddarparu ar gyfer unrhyw anghenion ychwanegol sydd gan y rheini a fydd yn dod i'r gwrandawriad.

Adran 2 – Perfformiad a Chynnydd

Yn yr adran hon:

- Niferoedd ac Ystadegau
- Adolygiadau ac apeliadau a anfonwyd ymlaen
- Yr hyn a gyflawnwyd yn erbyn y dangosyddion perfformiad allweddol
- Cwynion

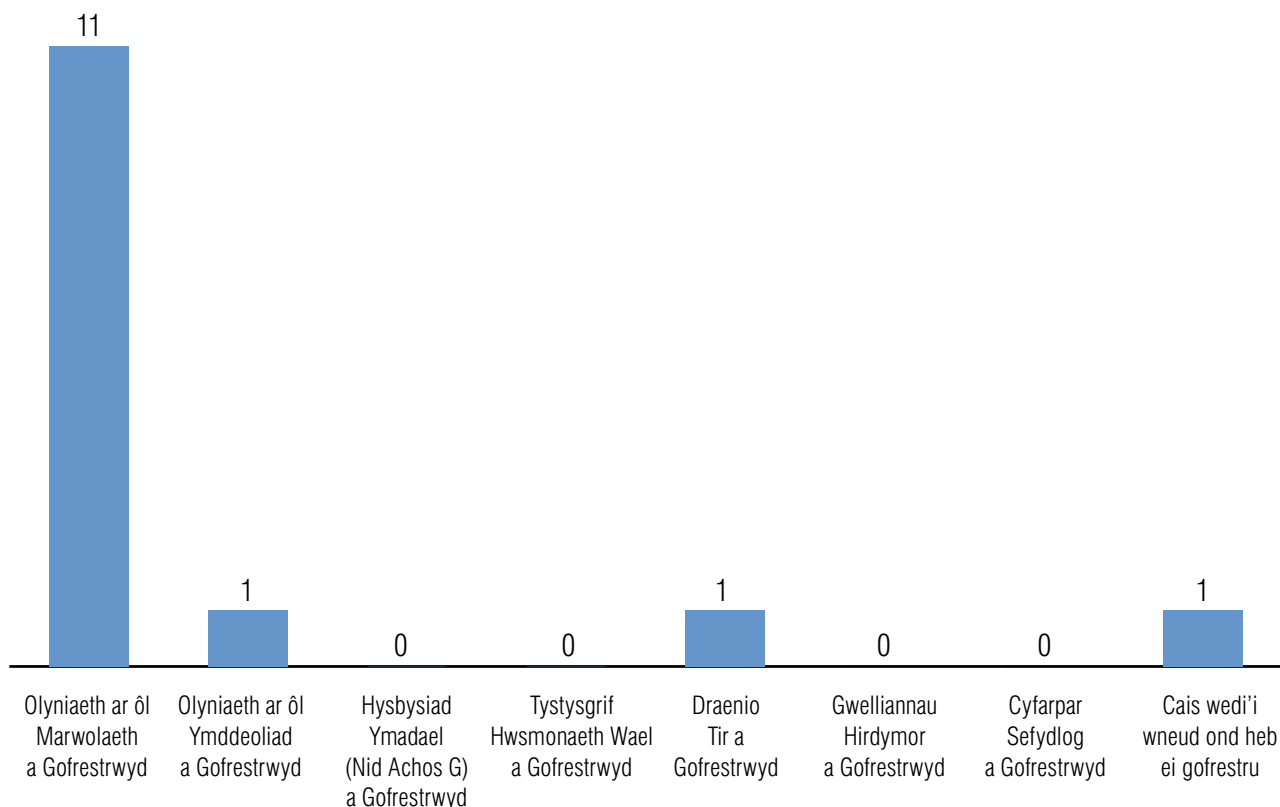
Niferoedd ac Ystadegau

Mae blwyddyn y Tribiwnlys yn dechrau ym mis Ebrill ac yn dod i ben ym mis Mawrth.

Cesglir yr ystadegau a ganlyn:

- nifer y ceisiadau a ddaeth i law ac a gofrestrwyd
- y mathau o gais a ddaeth i law ac a gofrestrwyd
- nifer y ceisiadau a gwblhawyd
- canlyniadau'r ceisiadau

Tabl 2.1: Nifer y Ceisiadau a Ddaeth i Law yn ystod 2024-2025

Tabl 2.2: Nifer y Ceisiadau a Ddaeth i law ac a Gofrestrwyd yn ôl Blwyddyn a Math

Math o Achos	Nifer y Ceisiadau a Ddaeth i Law ac a Gofrestrwyd				
	2024-2025	2023-2024	2022-2023	2021-2022	2020-2021
Olyniaeth ar ôl Marwolaeth	11	10	19	8	5
Olyniaeth ar ôl Ymddeoliad	1	2	0	2	1
Cydsyniad i Gyflwyno Hysbysiad Ymadael (Nid Achos G)*	0	2	8	6	5
Tystysgrif Hwsmonaeth Wael	0	0	0	1	0
Draenio Tir	1	3	1	3	2
Cydsyniad ar gyfer Gwelliannau Hirdymor	0	0	0	0	0
Cyfarpar Sefydlog	0	0	0	0	0
Cyfanswm	13	17	28	20	13

*Mae'r ffigurau ar gyfer blynyddoedd cynharach yn cynnwys Ceisiadau Achos G

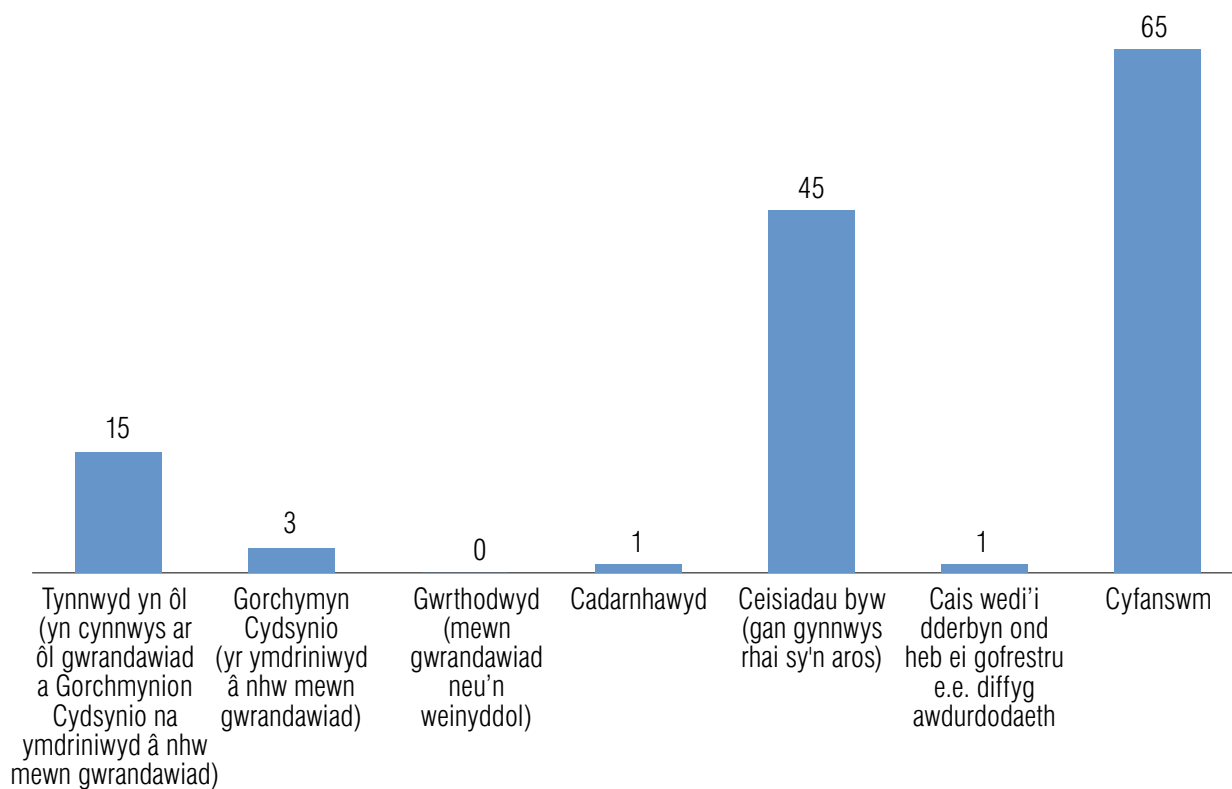
Tabl 2.3: Nifer y Ceisiadau a Gwblhawyd fesul blwyddyn yn ystod 2020-2025

Math o Achos	Achosion a Gwblhawyd (gan gynnwys rhai a gariwyd drosodd)				
	2024-2025	2023-2024	2022-2023	2021-2022	2020-2021
Olyniaeth ar ôl Marwolaeth	9	19	7	4	8
Olyniaeth ar ôl Ymddeoliad	4	0	2	0	1
Cydsyniad i Gyflwyno Hysbysiad Ymadael (Nid Achos G)	3	8	3	1	3
Tystysgrif Hwsmonaeth Wael	0	0	0	0	0
Draenio Tir	3	3	2	2	3
Cydsyniad ar gyfer Gwelliannau Hirdymor	0	0	0	0	0
Cyfarpar Sefydlog	0	0	0	0	0
Cyfanswm	19	30	14	7	15

Ni chafwyd unrhyw geisiadau'n ymwneud â'r materion isod yn ystod 2020-2025:

- Cydsyniad ar gyfer gwelliannau hirdymor
- Llosgi grug neu laswellt
- Gerddi marchnad
- Cyfarpar sefydlog

Tabl 2.4: Hynt Ceisiadau yn 2024–2025 yn ôl Canlyniad

Tabl 2.5: Hynt Ceisiadau yn 2024-2025 yn ôl Math o Achos a Chanlyniad

Math o Achos	Canlyniad 2024-2025				
	Tynnwyd yn ôl	Gorchymyn Cydsynio	Gwrthodwyd	Cadarnhawyd	Cariwyd Drosodd
Olyniaeth ar ôl Marwolaeth	8	0	0	0	29
Olyniaeth ar ôl Ymddeoliad	1	4	0	0	1
Cydsyniad i Gyflwyno Hysbysiad Ymadael	3	0	0	0	11
Tystysgrif Hwsmonaeth Wael	1	0	0	0	0
Draenio Tir	2	0	0	1	3
Cydsyniad ar gyfer Gwelliannau Hirdymor	0	0	0	0	0
Cyfarpar Sefydlog	0	0	0	0	0
Cyfanswm	15	4	0	1	44

Yn ystod 2024-2025 roedd:

- 1 gwrandawriad cyhoeddus
- 4 gwrandawriad i ystyried Gorchymynion Cydsynio (lle byddai aelodau'r panel yn cyfarfod heb i'r partïon fod yn bresennol)
- 1 penderfyniad ysgrifenedig wedi'i gyhoeddi
- 4 gorchymyn cydsynio wedi'u cyhoeddi

Adolygiadau ac apeliadau a anfonwyd ymlaen

Gall partïon wneud cais, am resymau cyfyngedig, am adolygiad o Benderfyniad Tribiwnlys. Dros gyfnod yr adroddiad hwn, ni wnaed unrhyw geisiadau.

Gall partïon apelio i'r Uwch Dribiwnlys ar bwynt cyfreithiol. Rhaid gofyn yn gyntaf am ganiatâd Tribiwnlys Tir Amaethyddol Cymru i apelio. Byddwch yn cael gwybod am unrhyw ddyddiadau cau yn y llythyr penderfyniad y bydd y Tribiwnlys yn ei anfon atoch. Daeth un apêl i law yn ystod y flwyddyn.

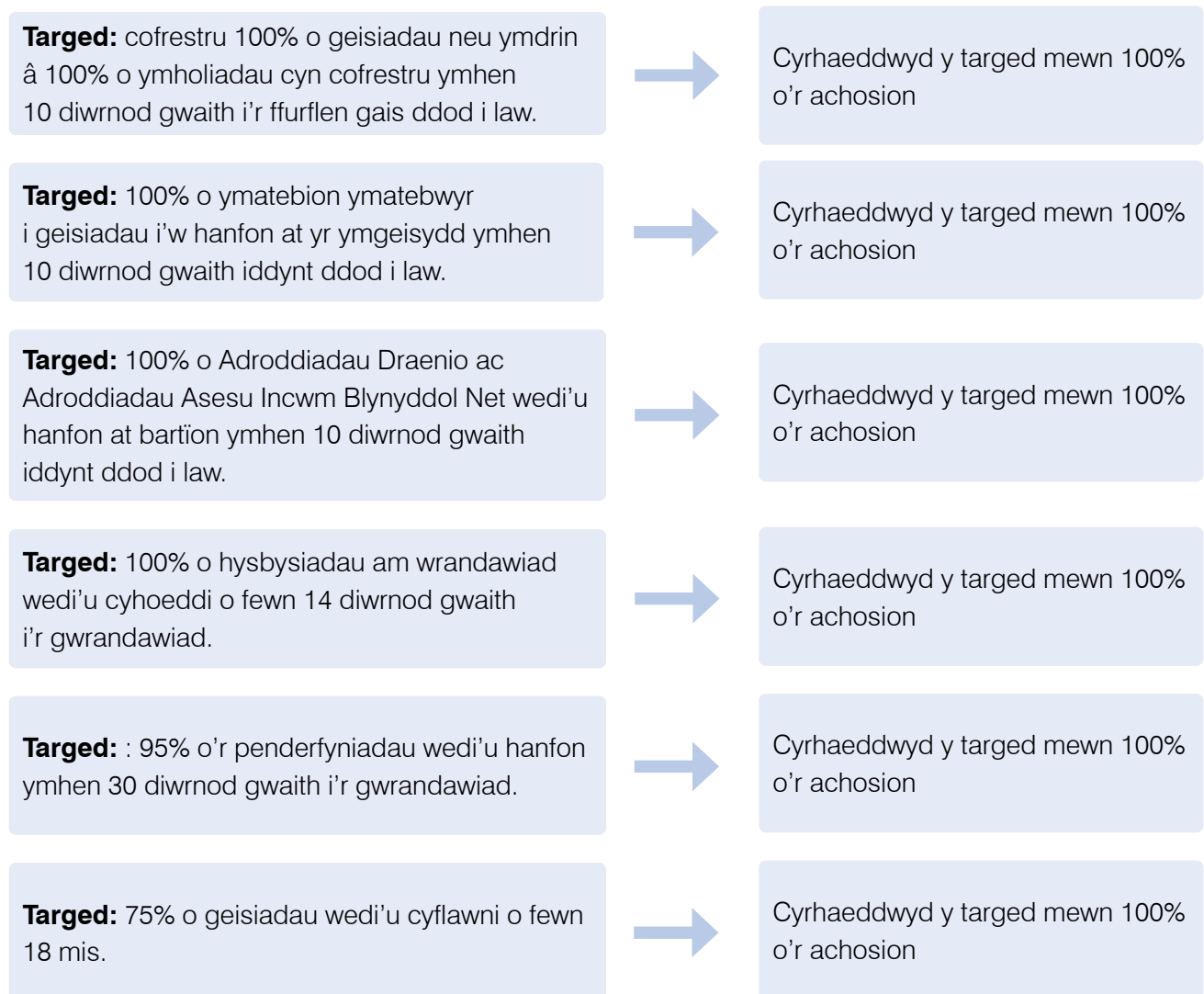
Cwynion

Ni ddaeth unrhyw gwynion ffurfiol i law'r Tribiwnlys yn ystod 2024-2025.

Yr hyn a gyflawnwyd yn erbyn y dangosyddion perfformiad allweddol

Er mwyn monitro pa mor effeithiol y mae gwasanaethau'n cael eu cyflenwi, mae gennym ddangosyddion perfformiad allweddol sy'n ceisio mesur dwy agwedd allweddol ar ein gwaith; effeithlonrwydd ein gwasanaeth ac ansawdd y gwasanaeth, gan fesur hynny drwy fodlonrwydd cwsmeriaid.

Er mwyn mesur effeithlonrwydd ein gwasanaeth, mae gennym gyfres o ddangosyddion perfformiad sylfaenol sy'n seiliedig ar yr amser a gymerir i brosesu cais – o'r adeg y daw'r cais i law tan y Gwrandawriad neu'r penderfyniad. Er mwyn mesur bodlonrwydd cwsmeriaid, defnyddir dangosydd sy'n deillio o arolygon a gynhelir bob hyn a hyn ymhlith cwsmeriaid.

Adran 3 – Ein Cwsmeriaid

Yn yr adran hon:

- Arolwg bodlonrwydd cwsmeriaid

Bodlonrwydd cwsmeriaid

Mae'r Tribiwnlys yn ymdrechu i wella'r gwasanaeth a gynigir i gwsmeriaid a'i nod yw sicrhau bod ein cwsmeriaid wrth galon popeth a wnawn.

Mae adborth yn ein galluogi i ddeall anghenion ein cwsmeriaid yn well, ac yn rhoi cipolwg gwerthfawr ar yr hyn y mae'r Tribiwnlys yn ei wneud yn dda, yn ogystal â thynnu sylw at y meysydd hynny lle mae angen i'r Tribiwnlys wella.

Daeth 0 sylw i law yn ystod y cyfnod rhwng mis Ebrill 2024 a mis Mawrth 2025.

Adran 4 – Blaenoriaethau Busnes

Yn yr adran hon:

- Blaenoriaethau busnes ar gyfer 2025-2026

Mae'n bwysig bod y Tribiwnlys yn dal i ddatblygu er mwyn cynnig y gwasanaeth gorau posibl i'n defnyddwyr. Mae'r adran hon yn disgrifio sut y bydd y Tribiwnlys yn adeiladu ar ei lwyddiannau drwy ganolbwyntio ar flaenoriaethau busnes ac ar ein hymrwymiad i'n cwsmeriaid.

Blaenoriaethau Busnes 2025-2026

- Parhau i gynnig gwasanaeth o ansawdd uchel gan sicrhau ein bod yn bodloni'r Dangosyddion Perfformiad Allweddol.
- Parhau i fonitro a diweddarau gwefan Tribiwnlys Tir Amaethyddol Cymru.
- Trefnu cynhadledd hyfforddiant flynyddol ar gyfer aelodau'r Tribiwnlys, gan nodi anghenion o ran hyfforddiant, ac ymateb iddynt.
- Sicrhau bod y Tribiwnlys yn parhau i weithredu safonau'r Gymraeg.

Adran 5 – Gwariant

Gwariant ar gyfer 2024-2025

Eitem	Swm (£)*
Cyfanswm Costau Rhedeg y Tribiwnlys†	£36,300
Cyfran a briodolir i hyfforddiant	£ 4,400

* wedi'i dalgrynnu i'r £100 agosaf

† Nid yw hyn yn cynnwys unrhyw gostau staff gweinyddol.